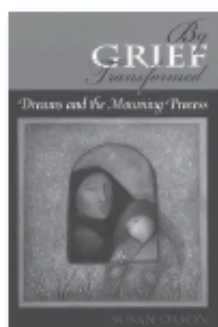

By Grief Transformed

Dreams and the Mourning Process

Spring Journal: New Orleans (LA)

Olson, S. (2010)

Terwijl de Amerikaanse auteur een opleiding tot Jungiaans analist in Zürich volgt, verongelukt in 1988 geheel onverwachts haar achttienjarige dochter Elisabeth. Zij is 's nachts aangereiden door een dronken automobilist toen ze met haar vrienden langs de snelweg liep om benzine te gaan halen. Elisabeth is op slag dood. Er volgen jaren van zware rouw voor Olson.

Ook haar dromen dragen hiervan op uiteenlopende manieren de sporen. Niet alleen helpen deze in haar individuele rouwproces, als Jungiaans therapeut is haar belangstelling ook meer in het algemeen gewekt. Aanvankelijk is haar Jungiaanse droomwerk nog een persoonlijke aangelegenheid. Maar wanneer jaren verstrijken lijken haar verzamelde inzichten voldoende rijp voor presentatie aan anderen. Haar eerste lezing geeft ze in 1999 aan de Jung Society in Atlanta, waarna nog vele spreekbeurten volgen. Reacties van aanwezigen vullen haar eigen opgedane inzichten elke keer aan en stimuleren haar tot verdere inhoudelijke uitwerkingen. En geleidelijk aan groeit haar materiaal uit tot het rijk geschakeerde geheel dat sinds 2010 in boekvorm voor alle belangstellenden beschikbaar is. De rode draad ervan is: zichtbaar maken hoe het onbewuste (in Jungiaanse zin) op geheel eigen wijze een positieve hulp en kracht is bij het doormaken van rouw.

Algemene typering

Dit goed geschreven en inspirerende boek laat zich maar lastig 'kort' typeren. Zoals elke droom verschillende betekenislagen heeft, verweeft dit boek als geheel op een knappe manier een aantal verschillende verhaallijnen. Om te beginnen is er de autobiografische verhaallijn waarin we de auteur ontmoeten in haar verwerkingsproces van het verliezen van haar dochter. Door het hele boek heen lezen we een groot aantal van haar persoonlijke dromen en hoe ze hierin steun en betekenis heeft gevonden. Daarnaast is er de verhaallijn die kennis en psychologisch inzicht aanreikt in het verloop van ernstige rouw. Een andere belangrijke en centrale betekenislaag in het boek is die van Jungiaanse psychologie. Zowel in het algemeen, met het vertrekpunt dat 'innerlijk werk' bijdraagt aan individuatie en transformatie; als wat betreft de belangrijke rol van droomwerk in het bijzonder. Hierbij toont de auteur niet alleen hoe zij persoonlijke associaties heeft bij dromen,

maar ontstaat er steeds prachtige verdieping van het persoonlijke als zij vele voorbeelden heeft van de methodiek van amplificatie: het zoeken van parallelle symbolen in mythologie, kunstuitingen, droom- en wereldliteratuur. De hoofdstukopbouw volgt min of meer een thematische chronologie; per hoofdstuk staan de meest typerende soorten dromen van een bepaalde fase centraal. En voor diegenen wiens oog ook wat wil: verspreid door het hele boek heen vinden we uiteenlopende prachtige illustraties.

Impressie van de eerste zes hoofdstukken

Er staat zoveel lezenswaardigs in dit boek dat ik het moeilijk vind een selectie te maken. In de introductie beschrijft Olson haar diverse ervaringen ten tijde van ontvangen van het doodsb bericht en krijgen we een algemeen beeld van haar persoonlijke situatie in die tijd.

De auteur blikt daarna diepgaand terug op een (destijds niet herkende) waarschuwend droom twee maanden vóór het ongeluk, een nachtmerrie over haar dochter en haarzelf. Een volgend hoofdstuk lang maakt zij een uitstap naar de ruimere droomliteratuur over waarschuwend / voorzeggende dromen.

Dan pakt de auteur de draad van haar persoonlijke verhaal weer op. De auteur geeft een persoonlijke droom weer waarin ze haar dochter omhelst en tranen van geluk en verdriet huilt en waarin haar dochter zegt 'laat je tranen mijn grond bevruchten'. Deze droom diept ze mooi uit. Ze geeft informatie over stadia van rouw en amplificeert het thema 'tranen' in grafische kunst (met afbeelding), gedichten, literatuur en mythologie.

In een sleutelhoofdstuk 'Touch me', gaat de auteur in op dromen die beelden bevatten van hereniging met haar dochter en elkaar aanraken en omhelzen. Naar haar eigen

zeggen hebben deze tezamen haar beleving veranderd: van ondergedompeld zijn in rauw verdriet en verlies, naar een volgende fase van bewustere rouw. Hier komt onder meer het thema ter sprake hoe om te gaan met keuze voor 'objectieve' (was er sprake van een echte ontmoeting met de ziel van de gestorvene?) dan wel 'subjectieve' interpretatie (gaat de droom over innerlijke symbolische handelingen?). Er passeren verschillende voorbeelden van Jung's omgang hiermee. Anders dan Jung verdedigt Susan Olson de zienswijze van gelijktijdig combineren van beide vormen van interpretatie.

Een volgende fase getuigt concreter van 'the wound that heals'. Olson maakt melding van diverse dromen in de eerste maanden waarin ze de plaats van het ongeval bezoekt (hoewel ze dat in het echt nog niet heeft gedaan). Ook reflecteren deze dromen een groot scala van afzonderlijke deelgevoelens binnen de rouw: angst, boosheid, wrok, verdriet, nieuwsgierigheid, tederheid. Uit de wereldliteratuur haalt Olson het 'Tibetaanse boek van leven en sterven' aan. Achteraf is opmerkelijk dat dit boek de laatste maanden voor haar dochter een bron van inspiratie was. Het geeft de auteur diepe verbinding met haar dochter te weten dat ze door haar droomwerk openstaat voor haar eigen 'bardo'.

Overige onderwerpen

In de laatste zes hoofdstukken komen onder meer aan bod: symbolieken van het maken van een gedenkmonument; het verhaal motief van de reis naar de onderwereld in de klassieke mythologie en andere literatuur; Griekse goden als weerspiegeling van intra-psychische structuren; dromen waarin de auteur voedsel ontvangt van haar dochter (het assimileren van voeding en boodschappen van een overledene) en het thema of de individuatie van overledenen wellicht door kan gaan na hun dood; en dromen waarin de auteur een kadootje ontvangt van de overledene. Deze laatste

blijken binnen haar eigen rouwproces een 'vaarwel' te hebben ingeluid, als afsluiting van de eerste heftigste fase.

Hierna komen nog steeds wel dromen voor waarin haar dochter figureert, maar deze blijken van een heel ander karakter te zijn. Niet meer zo kristalhelder als de eerdere, die haast fotografisch van scherppte konden zijn en geladen met numineuze² energie. Zo'n verschil in sfeer is moeilijk onder woorden te brengen, maar de kwalitatieve verandering was zonneklaar. Tot er tien jaar na de dood van Elisabeth opnieuw zo'n numineuze droom voorkomt. Olson ontmoet haar dochter die vertelt dat ze een nieuwe naam heeft. Hun vroegere poesje speelt een rol in deze droom, wat de auteur opakt door amplificatie van het thema 'heilige poezen.'

Waardering

Ik vind het boek prachtig geschreven en goed leesbaar. De basisbegrippen van het Jungiaanse gedachtegoed worden helder uitgelegd en gedemonstreerd. Maar je leest het boek niet zomaar even weg. Enerzijds omdat het over diepe menselijke ervaringen gaat van verlies, verdriet en trauma. Anderzijds door de veelzijdige informatie die je eruit opdoet. Het vraagt de nodige tijd om een en ander te laten bezinken. Ik zou het echt als een studieboek willen typeren. Nadien kan het nog lang een naslagwerk zijn, om de bewerking van uiteenlopende droomsymbolen nog eens terug te lezen. De sfeer en toon van het boek heb ik als bijzonder ervaren. Een dergelijke combinatie van persoonlijke kwetsbaarheid met rijke documentatie uit een grote verscheidenheid van literatuurbronnen kom je niet zo vaak tegen. Olson heeft daarmee een snaar geraakt bij mij die nog steeds wat doorwerkt. Ze geeft me hiermee een inspirerend voorbeeld dat ik me eigen zou willen maken.

De Jungiaanse psychologie is belangrijk onderdeel geweest van mijn droomoplei-

ding en spreekt mij al langer aan, maar het toe-eigenen daarvan is nog lang niet zo eenvoudig. Vooral de zin van de methodiek van amplificatie is me nu heel wat duidelijker geworden. De vele concrete voorbeelden brengen voor mij tot leven dat individuen in hun ziel de symbolen met zich meedragen van de hele mensheid. En hoewel het biografische hoofdthema van het boek 'rouw' is, vind ik de tekst zo gecomponeerd dat je er ook meer in het algemeen veel ideeën uit kunt halen voor je droomwerk.

De rode draad van het boek drink ik al lezend steeds dieper in en motiveert me (opnieuw) om dromen vooral serieus te blijven nemen als droomwerker en therapeut: de boodschap dat het onbewuste (in Jungiaanse zin) op geheel eigen wijze een positieve hulp en kracht is bij het doormaken van levenservaringen.

¹Bardo (wat letterlijk 'tussen twee' betekent) is een term uit het Tibetaans boeddhisme. Om de betekenis te omschrijven worden in Nederlandse vertalingen verschillende begrippen gebruikt: overgangstoestand, overgangsstadium, tussenstaat of tussentoestand. In het westen denkt men meestal alleen dat met Bardo wordt bedoeld op de overgang tussen sterven en wedergeboorte. Het Tibetaans boeddhisme kent echter zes Bardo's, waaronder de tussenstaat van de droomtoestand.

²De theoloog Rudolf Otto bracht in 1917 als eerste de numineuze ervaring in kaart. Kort door de bocht is een numineuze ervaring de indrukwekkende ervaring die ons, al is het maar even, laat inzien dat we deel uitmaken van iets onbevoelbaar groters. Voor meer inzicht zie: Berk, T. van den (2005). Het numineuze. Zoetermeer: Meinema.

Tekst: Barbara Roukema
bestuursvoorzitter